

Kovardij

Van vrijwel alle abdijen in de Lage Landen is de geschiedenis wel eens opgetekend door schrijvers van binnen of buiten de muren. Abten en abdisen zijn geïnterviewd, hebben inkijkjes in hun ziel gegeven voor tv-camera's en verteld over hun geloof. Maar liever dan naar jaartallen en persoonlijke geschiedenissen, gaat De Kovel op zoek naar de actualiteit. Het kloosterleven anno nu; hoe ziet dat er eigenlijk uit? Of: Wat is de vrucht van de levens van al die generaties bidders voor ons?

66

DE KOVEL

*Waar de wijnstok teken is van zegen,
oogst de stille vruchten voor het feest.*

Druiventros in lintjeskant.

Werken en feesten in 's Heren wijngaard...

Dirk Hanssens *osb* en Harry van Royen

'Morgen krijgen alle bewoners van het Begijnhof een trosje, maar eerst moeten we deze hier tussen de bloemen voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de Wijngaard leggen. Want anders is er geen feest.' De Malagassische zuster werpt een blik op de manden die zij en haar twee, eveneens uit Madagaskar afkomstige medezusters aan de arm dragen en loopt dan over het hobbelige pad onder de populieren, richting kerk aan de overkant van het beluik met vredige huisjes die allemaal uitkijken op het binnenplein. 'We zien elkaar straks', roept ze nog, 'ze verwachten u eerst in Minnezolder en Minnehof!' Ze slaat haar hand voor de mond. 'Oei, nu verbreek ik zelf de stilte', hoor je haar denken.

Drie novicen van het monasterium De Wijngaard, die lachend met druiventrossen zeulen – als dat geen mooi plaatje vormt van het prinselijk begijnhof, waar overal het thema van de wijngaard en de druiventros gevisualiseerd werd: op de brugleuning naar de toegangspoort, in het uithangbord van het begijnenhuisje, in deurpanelen en koorstoelen, en ook levensecht in ranken die zich tegen bakstenen muren naar boven kronkelen. Een mooier plaatje zelfs dan de in begijntooi verklede monialen die tot enkele jaren geleden – zij het alleen op zondag – de verwarring compleet maakten bij toeristen die maar niet willen begrijpen dat de tijd der begijnen voorbij is (ook in dit Venetië van het Noorden dat verder zijn uiterste best doet om de sfeer der middeleeuwen te bewaren).

Feest van geest en lijf

Terwijl de drie zusters het feest van Maria Geboorte voorbereiden, volgen we hun raad op en zoeken de Minnezolder. Die ligt in een doodlopende weg van het Begijnhof en laat zich dus niet gemakkelijk vinden. Maar wat wil je, een plek waar wellness en wijsheid hand in hand gaan, zoals Trees Dewever haar huis voor lichaams- en levenskunst omschrijft, moet wel in een verloren hoekje liggen. Zoals het geluk zelf. Masseert Dewever dat gevoel van gelukzaligheid er dan stevig in met acupressuur en

Etappe 23: De Wijngaard

Sfeervolle steegjes en reien maken Brugge tot een trekpleister. Tussen de middeleeuwse schoonheid ligt het dertiende-eeuwse Prinselijk Begijnhof 'De Wijngaard' als een 'kleine stad van vrede' op de oever van het Minnewater. Met zijn zestiende-eeuwse kerk en een dertigtal witte huizen vormt het beluik een gesloten hof. Zelfs zonder de bordjes die uitnodigen tot eerbied, raakt de bezoeker onmiddellijk onder de indruk van de charme die dit UNESCO-erfgoed uitstraalt. Hij praat gedempter en geniet in stilte van deze 'sauvegarde' voor hart en geest. Maar dat de rust van binnenuit naar buiten stroomt, ontdekt hij pas als hij ook de bezielers van dit arcadische oord bezoekt: de benedictijnse parochiezusters met hun liturgische apostolaat, de coaches die geest en lichaam tot een 'feest' herscheppen dat de jachtige wereld niet kent, een eenzame kunstschilder in een lommerrijk hoekje.

Trees Dewever (l.) op haar relaxsfa in de Minnezolder en Ria Weyens (r.) in de meditatieuin van het Minnehof. © foto's: Harry van Royen.

etherische oliën? ‘Welneen’, lacht Trees, ‘de schat van wijsheid en de bron van welbehagen liggen diep in de mens zelf die hier langskomt, alleen komt die mens niet meer tot zijsoriëntatie door de faalangst waaronder hij gebukt gaat, of door het lawaai en de drukte die het hem onmogelijk maken om de juiste mentale, fysieke en spirituele balans te behouden. Met massage, lichaamswerk en gesprek leer ik mensen hoe ze zich kunnen ontspannen, zodat er openheid ontstaat die vrijer maakt. Velen zijn zo vervreemd van zichzelf dat ze alleen maar op hun gemak zijn als er oorverdovende ruis is of als ze excuses hebben om niet te landen in het hier en nu.’ Terwijl ze praat, loopt Trees massagetafels en meditatiekussens voorbij, en klimt dan een steil trapje op dat naar de zolder voert. Ze laat ons wennen aan de ruimte. Het is er onwezenlijk stil – tijdloze knusheid heerst. ‘Denk niet dat ik alle ongemakken de wereld uit help’, zegt Trees als ze merkt dat we ons wat vrijer gaan bewegen. ‘De levenskunst bestaat erin op je gemak te zijn met ongemak. Anders gezegd, met pijn en verdriet valt te leven. Je kunt er vriendschap mee sluiten, beweren boeddhisten.’ Een wijsheid die niet religiegebonden is, want in elke godsdienst is er wel een mystieke stroming die deze waarheid uitdraagt. En alsof Trees gedachten raadt, begint ze ondeugend te glimlachen en verklapt: ‘Voor mijn thesis over zijsoriëntatie stak ik mijn licht op bij Theresia van Avila. Deze zin van haar leek me ongemeen boeiend: Het brood van de zelfkennis moet altijd op tafel staan, ook op feestdagen.’

We kennen onszelf maar al te goed, weten dat we blij zouden zijn met lummel-tijd die Trees ons gunt, met haar *down-to-earth*-aanpak die zelfs lijkt op het spirituele anarchisme van de begijntjes van weleer, en dus ronden we ons bezoek netjes af. We hebben nu eenmaal een tikje stress nodig om ons dagprogramma af te werken. Op naar het Minnehof, waar Ria Weyens ons verwelkomt.

Het Prinselijk Begijnhof 'De Wijngaard'. Zicht op binnenplein met populieren en witte huisjes.
© foto: Elke van Aken. (Inzet: hangsloten aan de reling van de driebogenbrug naar de toegangspoort.)

De brug en de boom

Weyens noemt haar meditatiehuis, die ze samen met Diet van Borselen runt, ook wel: Centrum voor contemplatieve levenskunst. Ze weet dat we de Minnezolder bezochten en straks weer in de schoot van het monastieke leven van de benedictinessen zullen belanden, en giet daarom ons parcours in een verrassend schema-tje. 'Ik koos dit oude noviciaatshuis van het Begijnhof om er mensen via meditatie en stilte naar hun innerlijke scheppingskracht te voeren, omdat ik geraakt was door de trouw die de zusters van De Wijngaard aan de monastieke traditie bewijzen. Misschien vormen mijn werkmethoden wel een brug tussen die traditie en de nieuwe, minder confessiegebonden aanpak in de Minnezolder.' Een brug? Daar zijn we letterlijk over gewandeld toen we vanuit het Minnewater het Begijnhof betraden. We zagen hangsloten aan de reling: sporen van kleine rituelen waarmee verloofden hun – verhoopte – eeuwige liefde zichtbaar maken. Ria luistert naar ons verhaal over de hangsloten en zegt dan: 'Wat ben je nu met hangsloten als je het feest van de erfzegen viert? Ik kan alleen handvatten aanreiken voor wie de Minne wil leren kennen. Handvatten die nuttig zijn om blokkades op te heffen en de vitaliteit van het beeld van God, dat je in jezelf draagt, te ontdekken.'

Of ze die handvatten kan benoemen? Ria hoeft niet lang na te denken. 'Er is een abc van de contemplatie', zegt ze. 'A staat voor aandachtig leven, ademen en aarden. B voor bewegen, bidden en buigen. En C voor compassie en concentratie.' Of ze beseft met die termen een cirkelbeweging gemaakt te hebben, is nog maar de vraag. Maar dit is duidelijk: Ria houdt van mantra's waarbij het einde in het begin haakt en het hart zich verblijdt in een perpetuum mobile. Zoals bij het

Malagassische novicen in 's Heren wijngaard. © foto's: Elke van Aken en Harry van Royen.

Jezusgebed. Of de dans van de soefi die hoofd, hart en handen in één spirituele beweging betreft. En plots staan we dan buiten, op een grasperk dat zich slechts met een laag muurtje van het binnenplein van het Begijnhof laat scheiden. De populieren aan de overkant ruisen hun meditatie sessie vol. 'Zie je die bomen daar?' zegt Ria. 'Ze vertellen iets over de contemplatieve levenskunst waarin een drievoudige verbinding centraal staat: de relatie met anderen, met jezelf en met het grotere geheel. De takken symboliseren de relatie met de buitenwereld. De stam staat voor de relatie met jezelf. En de wortels symboliseren het diepere zelf. Zoals de wortels verborgen zijn en groeikracht ontvangen uit de aarde, zo ben jij op zielsniveau geborgen in de bodem van het bestaan, in de oergrond die creativiteit opwekt en het besef doet groeien dat je samen met anderen deel vormt van één mysterie.' Alweer een cirkel. Het doet er ons aan herinneren dat we een afspraak hadden met de 'druivenzusters' die we aan het begin van de dag ontmoetten. En dus sluiten we ook deze etappe af. Om onze cirkel rond te maken.

Bedwelming

De zusters Marie Leonie, Marie Bernardo en Marie Lucia staan voor de kerkpoort als we het groene binnenplein weer opwandelen. 'Klaar!', lacht de jongste van de drie. 'Maar voordat jullie komen kijken, eerst met ons het middaguurtje zingen!' Al ferm doordesemd van de benedictijnse richtlijnen, knipogen we naar elkaar. Of zou de Malagassische voorkeur voor tijdrovende, curieuze rituelen er voor iets tussen zitten? Maar na de noon, het bezichtigen van het versierde, gotische Mariabeeld en een lekker diner in de kloosterrefter, zetten we die gedachte vlug opzij. In de namiddag gaat het immers op een drafje. Alsof de zusters ons willen bedwelmen met indrukken die we pas later tot feestsentiment mogen uitpuren. In hun kielzog gaan we een gerestaureerd en tegelijk gemoderniseerd pand binnen, passeren een schapraai, eiken kasten in renaissancestijl, een schouw met gebeeldhouwde kopjes, een kofferbank en veel Delfts blauw, en staan dan plots in een grote bloementuin die bijna organisch in stukjes moestuin en serregeedeelten

overgaat. De zusters glunderen. ‘Al Chinese kool gezien? En passieflora die niet in de lente maar in de late zomer bloeit?’ Marie Leonie zet haar sombrero op, lacht en tikt dan tegen de stengel van een zonnebloem die een kop boven haar uit steekt.

Veel zeggen ze niet. Hun Nederlands stremt. Maar het belet hen niet ons te doen delen in het feest van hun genot om dingen die ze dagelijks voorbijlopen. ‘Goede middag, konijnen! Er is bezoek.’ Zuster Marie Lucia neemt er eentje bij zijn nekvel en drukt hem vervolgens tegen haar aan. ‘Hij is een beetje ziek, maar ik maak hem wel weer ok.’ Ze geeft hem een steelse knuffel. Het volgende moment staan we weer in een ander pand: het huis waar de novicen hun lessen Nederlands en spiritualiteit krijgen. Op een schoolbord staat de titel WOORDEN VAN BELANG, met daaronder: ‘gejubel’ en ‘rust’. ‘Die woorden komen uit de psalmen 94 en 95’, zegt zuster Marie Bernardo. En dan, zichtbaar gelukkig om een pas ontdekt zinsverband: ‘Weten jullie dat we graag muziek maken? Piano, gitaar of citer.’ Even later zitten we met zijn vijven te zingen op de tonen van een vrolijk lied dat ze uit hun instrumenten toveren. Om daarna helemaal tot rust te komen bij een vijftertje in een binnenhofje van het beluik.

Niet alles kunnen we bezichtigen, maar genoeg om ons in ’s Heren wijngaard te wanen. De wijngaard die niks bijzonders nodig heeft om feestregisters te openen bij wie erin rondwandelt. ‘Jullie Europeanen zijn eerder gesloten’, zegt zuster Marie Leonie als we haar uitnodigen om een symbolisch wijnstokje te planten naast de verkommerde druivelaar van de westerse Kerk. ‘Zolang jullie denken dat het sociale leven alleen opgekrikt wordt met feesten van gedruis en dure recepties, heeft onze missie hier wel enige betekenis, denk ik. Bij ons in Madagaskar dansen we op kerkelijke feesten, versieren we heiligenbeelden en houden we processies. Werk van onze handen en ons lijf.’

Als we via het bordes van het kapittelhuis, de voormalige staatsiewoning van de Grootjuffrouw van het Begijnhof, weer op het plein met zijn klapperende reuzen komen, fluistert Marie Lucia opgelucht: ‘Hij zit er nog!’ We kijken en zien hem nu pas, hoewel hij er al de hele dag moet gezeten hebben: een man achter zijn schildersezal. Toeristen houden bij hem halt, zeggen niets en vervolgen dan stilletjes hun weg, een feest van indrukken in hun hart bewarend – werk van gevoelige ogen en vaardige handen. En dan klept het klokje. De zusters begeven zich naar de vespers, ietwat dromerig. Fantaseren ze over de gretige blikken van de toeristen van morgen bij de versierde Madonna – *hun* ‘schilderij’?

Dirk Hanssens *osb* is monnik van de Leuvense benedictijnenabdij Keizersberg en hoofdredacteur van *De Kovel*.

Harry van Royen is historicus en kersvers redactieraadslid van *De Kovel*.

INFO | Het Brugse **Begijnhof** dateert van de dertiende eeuw. Het beluik werd in 1998 uitgeroepen tot cultureel werelderfgoed. Rond het plein liggen de kerk, het **benedictinessenklooster** (gesticht in 1926 door kanunnik R. Hoornaert) en het **Liturgisch Centrum**, het **Begijnhofmuseum** en een reeks witte huisjes uit de zeventiende en achttiende eeuw, waaronder de **Minnezolder** (www.treesdewever.be) en het **Minnehof** (www.minnehof.com).